

Било какви избори у Србији увек изазивају велику пажњу и повишену температуру, што је био случај и са јунским изборима за савете националних заједница. Ток и исход ових избора посведочили су да се сама идеја мањинске самоуправе кроз савете већ показала као промашај, који је уместо побољшања, само додатно закомпликовао питање националних мањина у Србији.

Велика права националних савета

Према попису из 2002. године у Србији је живело више од милион грађана који се изјашњавају као припадници националних мањина, што чини 14 одсто становништва. Законом из 2002. предвиђено је да они своја права остварују преко националних савета националних мањина. Аутори закона ова тела су замислили као облик мањинске самоуправе којима би, преко својих изабраних представника, припадници мањина заштитили своја права и утицали на очување свог идентитета, посебно у области културе, образовања, информисања и службене употребе језика и писма. Први национални савети бирани су по електорском систему, док је Закон о националним саветима националних мањина из 2009. предвидео и могућност непосредних избора чланова савета.

Непосредни избори по новом закону одржани су 6. јуна ове године у свих 167 општина у Србији, а у бирачке спискове се, како се тврдило, уписало 460.000 припадника мањина. У Србији је до тада већ постојало 15 националних савета, а још четири су формирана после избора. Своје савете на изборима непосредним путем изабрали су припадници 16 мањина – Албанци, Ашкалије, Бошњаци, Буњевци, Бугари, Власи, Грци, Египћани, Мађари, Немци, Роми, Румуни, Русини, Словаци, Украјинци и Чеси. Хрвати, Македонци и Словенци добили су своје представнике посредно, односно преко електора. [\[1\]](#)

Национални савети су замишљени као тела која би се бавила конкретним питањима остваривања мањинских права, чиме би се, по речима министра за људска и мањинска права Светозара Чиплића, „ојачало поверење припадника мањина у Србију“ и допринело да се мањине „још више интегришу у наше политичко друштво.“ Међутим, после избора за националне савете, показало се да се десило управо супротно. Непосредно пред изборе за савете председник Тадић се похвалио да Србија има бољи однос према мањинама него многе земље ЕУ, пошто су Законом о националним саветима из 2009. мањинама

дата права каква не постоје у већини других европских држава. Слична тела већ функционишу у неким земљама ЕУ, али не и овакав начин избора и овако велики обим овлашћења Савета.

Непосредно пред изборе за савете председник Тадић се похвалио да Србија има бољи однос према мањинама него многе земље ЕУ, пошто су Законом о националним саветима из 2009. мањинама дата права каква не постоје у већини других европских држава.

Национални савети су наине добили око 70 конкретних надлежности. Они на пример могу да оснивају установе васпитања, образовања, ученичког и студентског стандарда, установе културе, па чак и медије. Савети предлажу националном просветном савету опште основе предшколског васпитања, и планове и програме основног и средњег образовања за садржаје у вези са мањинима, утврђују предлоге националних симбола, знамења и празнике националних мањина. Такође делегирају чланове општинских савета за међунационалне односе и могу да траже увођење службеног језика и писма националне мањине у појединим општинама, и да предлажу промену назива улица, тргова, градских четврти, заселака, других делова насељених места и установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националну мањину. Могу да предлажу и учествују у креирању закона који се односе на националне мањине

и да стављају примедбе на њихово спровођење

Мањински савети, такође, могу да сарађују и с међународним и регионалним организацијама, државним органима, организацијама и установама у матичним државама, као и с националним саветима (или сличним телима националних заједница) у другим земљама. Колика су овлашћења дата саветима, сведочи и то да Скупштина Србије не може да донесе ниједну одлуку у вези са мањинама ако је није одобрио национални савет.

Савети су и посредник у дистрибуцији новца који надлежни издвајају за мањине, и самим тим подразумевају и моћ, утицај и неке престижне позиције унутар мањинских заједница. По новом систему финансирања, 30 одсто новца добијају сви национални савети равноправно, а преостали новац биће распоређен пропорционално бројности националне заједнице и броју формираних установа те мањине.

Политизација и злоупотреба избора

Законом из 2009. националне мањине у Србији су фактички добили један вид самоуправе, и зато су избори одржани у јулу протекли у атмосфери која обично одликује републичке и председничке изборе. Уместо питања културе, образовања, информисаности, службене употребе језика и симбола, у центру пажње су се нашла чисто политичка питања, док су национални савети почели да се посматрају као политички фактор. У изборни процес активно су се укључиле политичке странке, што је омогућио и сам закон, који је између допустио и да политичке организације националне мањине могу предлагати изборне листе. Закон је тиме допустио политизацију националних савета, тако да су многе кандидатске листе имале залеђину у партијама мањина, док су истовремено и већинске партије, посебно ДС и СПС, имале своје фаворите и лобирале у изборном процесу. Тиме је изборна утакмица потпуно изашла из оквира идеје националних савета, а избори су се претворили у политичко одмеравање снага у мањинским заједницама и одмеравање снага мањинских партија и појединаца са државом. Највећи значај и политичку тежину избори су имали у случају највећих националних мањина – Мађара и Бошњака, који сада представљају потенцијални проблем. Кампања за изборе унутар мађарске заједнице била је најозбиљнија и најдужа, и у њој је виђено исто што и на парламентарним изборима – представљање властитог програма, дисквалификација противника, митинзи, закупљени термини на телевизијама, Бирачима су сервиране и приче које немају никакве везе са радом савета – попут оних о регионализацији, децентрализацији и локалном развоју. Избори су додатно захладили односе између Савеза војвођанских Мађара и ДС (и донекле ЛСВ), који су фаворизовањем својих кандидата покушали да ставе будући Национални савет Мађара под своју контролу. Неуспех, посебно ДС-а у овој намери пружио је прилику Иштвану Пастору и Тамашу Корхецу да ликују над још једним „српским поразом“ [2]. На другој страни, температура међу Бошњацима подигнута је радикалним наступима муфтије Моамера Зукорлића, који је тесном победом на изборима за Национални савет Бошњака добио ветар у леђа, док сада министар Чиплић не знају шта да ради са муфтијом чију је кандидатуру пре избора здружено подржао. Зукорлић се сада спрема да, ако не успе да оформи „свој“ Савет, прогласи „партизанску“ аутономију тзв. Санџака, нимало немајући обзира према надлежнима у Београду коју су му садашњи положај малтене дали на тацни.

Избори за савете су тако, уместо да буду допринос нормализацији стања у Србији и допринесу уклапању и лојалности етничких заједница у Србији, изазвали неслогу и сукобе не само са државом него и унутар мањинских заједница, а скоро два месеца после избора, уместо питања образовања, културе, информисања и употребе језика, у центру пажње је остало питање политичке моћи. Такође, све се више открива и, слободно се може рећи, потпуно аматерска улога Министарства за људска и мањинска права, које није успело (или није било способно) да на прави начин спроведе сопствени закон, и обезбеди регуларан избор националних савета. Сада се наиме све више откривају бројни пропусти у припреми и извођењу избора, а посебно у погледу уписа у посебне бирачке спискове, који је извршен на посебно скандалозан начин, и због којих је

Пише: Младен Ђорђевић
понедељак, 16 август 2010 12:57

поверених за информације Родољуб Шабић најавио подношење више кривичних пријава. Наиме, на бирачке спискове националних мањина који су прављени пред изборе за националне савете, пре свега Бошњака и Мађара, уписивани су грађани против њихове воље и мимо њиховог знања, а све по инструкцији Министарства за људска и мањинска права. По тој инструкцији, чиновници у општинама су морали да уписују у посебан бирачки списак сваког и оне грађане за које је неко други донео захтев, а нису смели да проверавају идентитет доносиоца ни да доносиоцу траже пуномоћ. Тако се десило да су бројни грађани уписани у посебне бирачке спискове националних мањина, а да то нису ни знали, нити хтели, док су њихови потписи фалсификовани. [3]

Сада се наиме све више откривају бројни пропусти у припреми и извођењу избора, а посебно у погледу уписа у посебне бирачке спискове, који је извршен на посебно скандалозан начин, и због којих је поверених за информације Родољуб Шабић најавио подношење више кривичних пријава.

Још један проблем Србије

Пред јунске изборе председник Тадић се похвалио да је „Закон о националним саветима у неким областима ишао тако далеко да у ЕУ скоро да не постоји такав пример заштите права националних мањина“. Међутим, дешавања која су последица закона и избора националних савета показују да је закон донет исхитрено и без озбиљног удубљивања у проблем. Закон је иначе донет у циљу „убрзања евроинтеграција Србије“ и уз притисак представника Савеза војвођанских Мађара, подржаних од Мађарске. Међутим, евроинтеграције Србије су сада успорене, можда чак и заустављене, а национални савети су изабрани, а сада гледамо последице олако датих права. Како се видело, посебно на примеру Моамера Зукорлића, идеја националних савета је, уместо да допринесе интеграцији мањина, пружила одличну прилику за додатни притисак и дестабилизацију Србије.

На крају, не знамо колико су креатори овако великодушне мањинске политике имали Зукорлића и њему сличне у виду, али чињеница је да је питање националних мањина сувише озбиљан проблем да би га решавали „стручњаци“ попут министра Чиплића, или да би се оно svelo на још један маркетиншки адут актуелног председника.

Пише: Младен Ђорђевић
понедељак, 16 август 2010 12:57

[1] Свој савет нису добили Црногорци, којих у Србији званично има 69.049, јер њихови представници нису пријавили пет одсто оверених потписа, а ни Југословени, којих према попису у Србији има око 80.000, јер им, како у министарству кажу, недостају језик, писмо и књижевност.

[2] <http://www.srpskapolitika.com/Tekstovi/Komentari/2010/latinica/043.html>

[3] http://www.b92.net/video/vas_komentar.php?nav_id=433539